

موزه و موزه‌داری در ایران (به روایت اسناد)

نویسنده ندا رسولی

www.ketab.ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

پژوهشکده اسناد

۱۳۹۴

فهرست‌نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه :	رسولی، ندا، ۱۳۴۵ - نویسنده
عنوان و نام پدیدآور:	موزه و موزه‌داری در ایران (به روایت اسناد)، ندا رسولی.
مشخصات نشر:	تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری:	۴۳۴ ص.: مصور، نمونه.
شابک :	۹۷۸-۹۶۴-۴۴۶-۳۲۸-۰ ۲۶۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت :	کتابنامه: ص. [۴۲۱] - ۴۲۷.
موضوع :	موزه‌داری - ایران - تاریخ - اسناد و مدارک
موضوع :	موزه‌ها - ایران - تاریخ - اسناد و مدارک
شماره افزوده :	سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
رده بندی کنگره:	۷۹MA ۵۹ الف ۱۳۹۳
رده بندی یویی:	۰۶۹/۰۹
شماره نایشناسی:	۳۸۲۱۵۱۴

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۴۶-۳۲۸-۰

موزه و موزه‌داری در ایران
(به روایت اسناد)

نویسنده: ندا رسولی
ناشر: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / چاپ اول ۱۳۹۴
چاپ و صحافی: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
سید آصف آصفی
طراح جلد، صفحه آرایی: شهره خوری، علیرضا خورسندی
ناظر فنی: پرویز یختیاری
بها: ۲۶۰۰۰ ریال

این اثر با مشارکت سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
منتشر شده است

نشانی: تهران، بزرگراه شهید حقانی (غرب به شرق)،
بعد از ایستگاه مترو، بلوار کتابخانه ملی
تلفن فروشگاه: ۸۱۶۲۳۲۷۷-۸۱۶۲۳۳۱۵
دورنگار: ۸۱۶۲۳۳۰۱
وب‌گاه: www.nlai.ir
پست الکترونیک انتشارات: Publication@nlai.ir

فهرست مطالب

۷	
۱۳	فهرست اسناد
۱۷	فهرست اسناد پاورقی
۱۹	فهرست تصاویر
۲۱	سخن نخست
۲۳	مقدمه
	مقدمه نویسنده
۲۹	بخش اول: کلیات و تاریخچه
۳۱	اهمیت باستان‌شناسی در تحقیقات موزه‌ای
۳۵	ارتباط تاریخ موزه در ایران با کاوش‌های باستان‌شناسی
۳۹	سیر تحول موزه‌داری در اروپا
۴۴	تاریخچه موزه در ایران
۵۲	ارتباط اروپا با ایران و زمینه‌های ایجاد تحول در جامعه ایرانی
۵۵	سفرنامه‌ها و خاطرات، مهم‌ترین منابع جهت کشف رویدادهای مربوط به موزه و موزه‌داری
۶۶	موزه در ایران در سفرنامه‌های سیاحان اروپایی
۸۷	موزه‌های اروپا در سفرنامه‌ها و خاطرات ایرانیان
۹۰	مجموعه‌های دوره ناصری
۱۰۵	شکل‌گیری اولین ائتاق موزه در ایران

- ۱۰۹ علاقه ناصرالدین شاه به اشیاء و جواهرات موزه و تمهیدات او جهت حفاظت از آن
- ۱۱۱ فروش آثار موزه‌ای در دوره مظفرالدین شاه
- تأسیس موزه ایران باستان

بخش دوم : اسناد

- ۱۲۱ اهمیت اسناد تاریخی در پژوهش‌های موزه‌ای
- ۱۲۳ اسناد باستان‌شناسی
- ۱۴۳ اسناد باستان‌شناسی
- ۱۷۴ اسناد باستان‌شناسی
- ۱۹۲ اسناد نظارت - بازرسی در امر باستان‌شناسی و موزه‌داری
- ۲۰۴ اسناد اعتبارات (خرید اشیاء ، استخدام افراد و تأسیس موزه)
- ۲۲۵ اسناد تشکیل و تأسیس موزه
- ۲۲۸ اسناد تنخواه برای موزه و مسائل مرتبط با آن
- ۲۶۱ اسناد استخدام افراد در امر موزه‌داری
- ۲۸۰ اسناد خریداری، جمع‌آوری و اهداء اشیاء موزه‌ای
- ۲۹۱ اسناد صورت‌برداری و قیمت‌گذاری اشیاء موزه‌ای
- ۳۳۱ اسناد نقل و انتقالات و نمایش عتیقات
- ۳۴۲ اسناد نگهداری اشیاء موزه‌ای
- ۳۶۸ اسناد سرقت و امنیت مرتبط با امر موزه
- ۳۷۸ اسناد آمار بازدید در موزه‌ها
- ۳۹۴ اسناد لوح سیاس و نشان‌های موزه‌داران
- اساسنامه و آئین‌نامه برخی موزه‌ها
- ۴۲۳

فهرست منابع

فهرست اسناد

- «اجازه خروج اشیاء عتیقه در ایران به موسیو پوپ»، (ساکما، ۱۷۵۴۲-۲۴۰۰).
- «خرید اشیاء عتیقه برای مردمای آمریکا توسط موسیو پوپ و لیست اشیاء و مجوز جهت خروج آنها بدون دریافت ختم گمرکی»، (ساکما، ۸۱۴۸ - ۲۳۰).
- «گزارشی از خروج پروفیسور هرسفلدر ضبدا اشیاء عتیقه در سرحد ایران از نامبرده»، (ساکما، ۲۶۳۹۶-۲۹۷۰).
- «سفر اندرو ملی آمریکایی به مازندران و حراسا جهت تهیه تعدادی احجار و حیوانات برای موزه واشنگتن»، (ساکما، ۹۱۵۸-۲۹۳).
- «قرارداد حفاری و استخراج اشیاء عتیقه بین تاجر کلیس و دوزالاله در روستای بزین-واقع در محال خمسه، به مدت یکسال»، (ساکما، ۲۰۶۹۱ - ۲۹۱).
- «درخواست حفاری در ایران، پرکردن تقاضانامه براساس نظامنامه حفظ اثار عتیقه، معرفی نماینده موزه پنسیلوانیا و فیلادلفیا، تقاضای مجوز حفاری در خرابه‌های پرسپولیس»، (ساکما، ۲۷۲۴۶-۲۹۷).
- «تصویب‌نامه هیئت وزرا در مورد جلوگیری از حفاریات و استخراج اشیاء عتیقه بدون اجازه دولت و ابلاغ آن به ولات و حکام ایالات و ولایات و همکاری ادارات نظمی و امنیه با آنان در این خصوص»، (ساکما، ۴۵۶۳-۲۹۳).
- «همکاری با دکتر اشمیت نماینده موزه پنسیلوانیا و فیلادلفیا جهت حفاری در ایران و سواد راپورت کار حفاران آمریکایی در قلعه دامغان و کشفیات آنان»، (ساکما، ۲۷۲۴۶-۲۹۷).
- «راپورت هیئت حفاری فیلادلفی در قلعه دامغان و تپه حصار، نامه اخطار وزارت معارف به هیئت باستان‌شناسی در خصوص مجوز حفاری، کشفیات و ثبت آنها»، (ساکما، ۲۷۲۴۶-۲۹۷).

- «صدور اجازه حفاری علمی به پروفیسور هرتسفلد، کشف تعدادی لوح در تخت جمشید و درج آن در روزنامه الطریق بغداد تحت عنوان اکتشاف آثار تاریخی مهم در ایران و فهرست اشیاء مکشوفه»، (ساکما، ۲۶۱۸۳-۲۹۷).
- «صورت جواز حفاری تجارتي و علمی و خروج اشیاء زیر خاکی توسط هیئت‌های حفاری امریکایی و انگلیسی»، (ساکما، ۷۲۱۸-۲۹۷).
- «پرونده پرسنلی میرزا مجدالدین شامل انتصاب وی در اداره عتیقات»، (ساکما، ۳۳۱۷۸-۲۹۷).
- «گزارش وضعیت و فعالیت‌های اداره عتیقات در زمینه اعلام تاریخ صدور جواز جهت اشیاء زیاده‌ساز و امور مربوطه به عتیقات»، (ساکما، ۲۴۵۷۰-۲۹۷).
- «حمل قاچاق اشیاء عتیقه با هواپیما، از همدان و کرمانشاه»، (ساکما، ۱۳۸۶۱:۲۴۰).
- «تشریح و ذیف منسین اداره معارف و نحوه ارائه گزارش‌ها»، (ساکما، ۳۲۲۳۸-۲۹۷).
- «درخواست نگهداری و احیای اموال و آثار عتیقه (درآهنی امامزاده) در ممسنی»، (ساکما، ۳۳۵۸۱-۳۱۷).
- «توصیه مدیر کل اداره عتیقات جهت انتخاب و استخدام چهار مفتش»، (ساکما، ۳۳۵۸۱-۲۹۷).
- «صورت ریز وجه ارسالی جهت تأسیس موزه کتابخانه ملی به وزارت مالیه می‌باشد»، (ساکما، ۲۷۲۴۲-۲۹۷).
- «مکاتبه وزارت معارف با وزارت مالیه: استخدام پروفیسور هرتسفلد در موزه و پرداخت حقوق به آن‌ها»، (ساکما، ۴۱۱۱۲-۲۹۷).
- «گزارش مسیو گدار در خصوص وضعیت فضای موزه و درخواست اعتبار برای ساختمان عمارت موزه جهت نگهداری اشیاء مکشوفه»، (ساکما، ۲۰۶۵۸-۲۹۷).
- «مکاتبات وزارت فرهنگ در زمینه اختصاص بودجه جهت ساخت موزه و تعمیرات تاریخی»، (ساکما، ۲۰۶۵۶-۲۹۷).
- «معرفی یکی از اتباع خارجی (مسیو گدار)، توسط وزارت معارف جهت همکاری در تأسیس موزه»، (ساکما، ۲۱۲۱۹-۲۴۰).
- «ارسال صورت تشکیلات موزه در فرانسه به ایران جهت تأسیس موزه ملی»، (ساکما، ۲۷۲۱۵-۲۹۷).
- «گزارش حسنعلی وزیر در مورد موزه‌های کشورهای اروپایی و امریکا و ترتیب تشکیل موزه و استفاده از آن از نظر تحصیلی محصلین»، (ساکما، ۲۹۷۶۶۸-).
- «پیشنهاد آندره گدار برای تأسیس موزه در آستانه حضرت عبدالعظیم»، (ساکما، ۲۵۰-۹۰۵).
- «دستور وزیر فرهنگ به آندره گدار جهت مأموریت به کاشان و بررسی تأسیس موزه در باغ فین کاشان»، (ساکما، ۲۰۶۵۶-۲۹۷).

- «دستور پرداخت یک‌هزار و هفتصد تومان از تنخواه موزه به معمارباشی و حاجی ابوالحسن خان بابت طلب آنان در تاریخ سال ۱۲۹۳ قمری»، (ساکما، ۱۵۴۴-۲۹۶).
- «سواد ابلاغ انتصابات میرزا احمد به سمت پیشخدمتی اتاق موزه در وزارت معارف (اتاق پروفیسور هرتسفلد)»، (ساکما، ۴۲۷۹۷-۲۹۷).
- «استخدام پروفیسور ارنست هرتسفلد تبعه دولت آلمان به ضمیمه قانون و قرارداد استخدامی مشارالیه»، (ساکما، ۱۶۱۰۴-۲۹۷).
- «استخدام میرزا مجدالدین به سمت عضویت اداره موزه و میزان دستمزد وی»، (ساکما، ۲۶۹۱۰-۲۹۷).
- «قانون جاریه استخدام یک متخصص فرانسوی جهت مدیریت موزه کتابخانه و عتیقات»، (ساکما، ۷۲-۱۶۱۰).
- «استخدام پروفیسور ارنست هرتسفلد تبعه دولت آلمان برای معلمی تاریخ به ضمیمه قانون و قرارداد استخدامی مشارالیه»، (ساکما، ۱۶۱۰۴-۲۹۷).
- «مکاتبات درخصوص نحوه استخدام آندره گدار و تهیه مقدمات سفر وی به شهرهای اصفهان و گلپایگان به جهت مطالعه مساجد و آثار باستانی»، (ساکما، ۳۰۹۶۹-۲۹۷).
- «رونوشت قرارداد استخدام آندره گدار توسط وزارت معارف و اوقاف»، (ساکما، ۳۵۲۵۵-۲۹۷).
- «استخدام پروفیسور ارنست هرتسفلد تبعه دولت آلمان به ضمیمه قانون و قرارداد استخدامی مشارالیه»، (ساکما، ۱۶۱۰۴-۲۹۷).
- «ابلاغ انتصاب کارمند اداره عتیقات به سمت مدیریت موزه وزارت بر امور اوقاف قم»، (ساکما، ۲۷۷۱۲-۲۹۷).
- «لزوم استخدام چند کارمند برای موزه آستانه قم از بین فارغ التحصیلان دانشسرا»، (ساکما، ۷۶۲۶-۲۹۷).
- «اعزام یکی از فارغ التحصیلان دانشسرای تهران جهت دفترداری موزه آستانه قم»، (ساکما، ۲۷۲۳۱-۲۹۷).
- «استخدام نگهبان و انباردار برای موزه مردم‌شناسی»، (ساکما، ۲۷۲۵۹-۲۹۷).
- «پیشنهاد اداره کل هنرهای زیبا مبنی بر استخدام ماکزیم ریشت (عضو هیئت حفاری فرانسوی شوش در ایران) جهت تشکیل موزه فرهنگ»، (ساکما، ۲۷۹۹۳-۲۹۷).
- «مکاتبات مربوط به خرید یک قطعه لوح طلا مصور به خط میخی توسط پروفیسور هرتسفلد در همدان جهت موزه منضم به رونوشت تصویب‌نامه هیئت وزراء در این زمینه»، (ساکما، ۲۶۳۹۵-۲۹۷).

- «بخشنامه وزارت معارف: لزوم همکاری با مؤسسه انسان‌شناسی و نژادشناسی و جمع‌آوری اشیاء قدیمی و لباس‌های محلی جهت تأسیس موزه»، (ساکما، ۸۰۶۱-۲۹۷).
- «گزارش مدیر موزه شیراز به ریاست اداره معارف فارس جهت جمع‌آوری اشیاء از اماکن مذهبی و بقاع متبرکه و اهدا به موزه»، (ساکما، ۹۸۷-۲۵۰).
- «دستور ریاست وزرا به وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه در خصوص جمع‌آوری البسه و اشیاء ایلات بختیاری یا قشقایی و نیز اعتبار لازم جهت خرید آن، مساعدت حکومت فارس و اصفهان با مأمورین اداره معارف در جمع‌آوری اشیاء و البسه طبقات مختلف جهت موزه ان‌شناسی»، (ساکما، ۱۲۳۱-۳۱۰ و ۲۹۳۷-۲۹۱).
- «درخواست مساعدت حکومت‌های فارس و اصفهان با مأمورین اداره معارف به منظور جمع‌آوری اشیاء و البسه طبقات مختلف جهت موزه انسان‌شناسی»، (ساکما، ۱۳۲۱-۳۱۰).
- «درخواست اداره معارف اذربایجان از شهربانی مبنی بر ارسال تابلوها و اشیاء مذهبی تکایا و مقبره‌ها جهت موزه مردم‌شناسی»، (ساکما، ۲۴۵۱۳-۲۹۷).
- «لزوم تهیه و ارسال سریع آثار دبیران نقاشی جهت افتتاح موزه مردم‌شناسی»، (ساکما، ۶۷۰۳-۲۹۷).
- «اهداء آثار هنری توسط موزه دارالاسرار به وزیر فرهنگ و اهداء آثار هنری او به موزه ایران باستان»، (ساکما، ۲۷۲۶۰-۲۹۷).
- «رونوشت فرمان محمدرضا پهلوی درباره جمع‌آوری آثار ارزشمند تاریخی در موزه آستان قدس رضوی»، (ساکما، ۷۰۶۵۵-۲۹۳).
- «گزارش اداره عتیقات و مفتشین هنگام تفتیش اتاق مور»، (ساکما، ۲۴۵۷-۲۹۷).
- «ارزیاب اشیاء نفیسه و بررسی مدارک وی برای کارشناسی و صوت‌نگاری»، (ساکما، ۳۰۵۰۹-۲۴۰).
- «گزارشی از نحوه تغییر محل برخی از جواهرات موزه کاخ گلستان، و گواهی ارزیابی»، (ساکما، ۳۰۲۹۰-۲۴۰).
- «رونوشت بخشنامه وزیر فرهنگ (صورت مجلس شماره ۴۹) در خصوص تحویل اشیاء عتیقه با حضور کارشناسان و تحویل به موزه»، (ساکما، ۴۸۴۱۶-۲۹۷).
- «تقاضای ارسال اشیاء نفیس و عتیقه موزه وزارت معارف برای نمایشگاه امّعه وطنی»، (ساکما، ۱۹۰۴۲-۲۹۷).
- «تقاضای ارسال آلات موسیقی قدیمی جهت تأسیس موزه از طرف مدرسه موسیقی در رم و پیگیری‌های آن در ایران»، (ساکما، ۳۸۰۵۸-۲۹۷).

- «عودت اشیاء عتیقه از نمایشگاه فیلا دلفیا، بیمه اشیاء و نیز مراحل گمرکی آن»، (ساکما، ۳۱۳۱-۲۴۰).
- «حمل عتیقه‌جات، صنایع دستی و اشیاء بقعه شیخ صفی به لندن به منظور برگزاری نمایشگاه صنایع ایران در آنجا، حمل نمونه نقاشی‌های سر درب مسجد شاه اصفهان و گنج‌بریاها و ستون و پایه ستون مسجد شاه به لندن و مجوز حمل و مراحل گمرکی آن، اشیاء ارسالی توسط تل. جکسن مدیر شرکت نفت انگلیس در ایران و ...»، (ساکما، ۳۷۵۹-۲۴۰).
- «صورت اشیاء عتیقه سلطنتی کاخ گلستان، آستان قدس، اداره معارف آذربایجان شرقی و اصفهان و اشیاء شخصی و خریداری شده ارسالی به لیگ‌راد جهت نمایشگاه»، (ساکما، ۲۶۱۸۴-۲۹۱).
- «نقل و انتقال اشیاء مرزبان از کاخ گلستان به موزه مردم‌شناسی»، (ساکما، ۳۰۵۰۹-۲۴۰).
- «اقدامات جهت جایز نقل و انتقالات و ضبط جواهرآلات و اشیاء نفیس موزه کاخ گلستان»، (ساکما، ۱۰۹۰-۲۱۰).
- «انتخاب اشیاء و ارسال به نمایشگاه لاهور»، (ساکما، ۲۷۲۴۳-۲۹۷).
- «اجرای تشریفات گمرکی بابت اشیاء عتیقه از بروکسل»، (ساکما، ۲۷۲۴۳-۲۹۷).
- «مکاتبات وزارت امور خارجه و وزارت فرهنگ و تاج به تشکیل نمایشگاه آثار باستانی در آتن و مخالفت آن از طرف ریاست اداره کل باستان‌شناسی»، (ساکما، ۴۵۷۳۹-۲۹۷).
- «رسیدگی به صورتحساب اموال دولتی توسط اداره خادمان، شرایط نامطلوب اشیاء عتیقه و نفیسه و نگهداری درست اشیاء جهت موزه»، (ساکما، ۱۰۱۱-۲۴۰).
- «درخواست نگهداری و حراست از اموال و آثار عتیقه (امارات) در ممسنی»، (ساکما، ۲۳۵۸۱-۲۹۷).
- «درخواست وزارت مالیه از اداره مرکزی گمرک برای ارسال صورت اشیاء به کوه غفرالدین شاه از اروپا وارد کرده است جهت رسیدگی به اشیاء مسروقه سلطنتی»، (ساکما، ۹۶۰-۲۴۰).
- «گزارش‌های اداره محاسبات بیوتات در مورد اشیاء و لوازم دولتی کاخ گلستان و لاک و مهر نمودن آن با حضور بیان السلطنه، اعتمادالسلطنه و مرات الممالک»، (ساکما، ۲۶۱۳۸-۲۴۰).
- «رسیدگی به صورتحساب اموال دولتی توسط اداره محاسبات و رسیدگی به اشیاء عتیقه و تابلوهای نفیس موجود در گالری کاخ و رسیدگی به وضعیت نایب‌امان آن‌ها، کشف اموال مسروقه دولتی (۱۳۳۴ق)، کشف تابلوی رنگ و روغن اهدایی از طرف ویلهلم اول به ناصرالدین شاه هنگام سفر او به آلمان و ...»، (ساکما، ۷۱۱۸-۲۴۰).
- «گزارش وضعیت و فعالیت‌های اداره عتیقات، همچنین گزارشی از دیده شدن سه نفر در

پشت بام مجاور اتاق موزه در دارالفنون و تعقیب آنان توسط قراول امنیه و گماشتن مأمورین امنیه جهت حفاظت اتاق موزه»، (ساکما، ۲۴۵۷۰-۲۴۰).

- گزارشی از نحوه تغییر و محل برخی از جواهرات موزه کاخ گلستان و تدابیر امنیتی جهت حفظ و نگهداری آن‌ها و ارزیابی جواهرات»، (ساکما، ۳۰۲۹۰-۲۴۰).
- «مقررات خارج نمودن اشیاء کاخ گلستان از قفسه‌ها جهت نمایش و برگرداندن و مهر و موم کردن آن‌ها در صندوق‌ها با حضور نخست وزیر، نماینده وزارت مالیه و ریاست سرایید خانه شاهی»، (ساکما، ۲۶۱۳۸-۲۴۰).
- «اقدامات جهت جابجایی وضبط جواهرآلات و اشیاء نفیس موزه کاخ گلستان»، (ساکما، ۹۹۹-۲۴۰).
- «دعوت از وزیر مالیه، کفیل محاسبات بیوتات جهت حضور در کاخ گلستان. امنیت باز و بسته کردن درب صندوق‌ها، درب خزانه‌ها»، (ساکما، ۱۴۴۹۳-۲۴۰).
- «تقاضای تعیین روز بازدید استادش مخبر روزنامه پاری سوار از موزه معارف و عدم قبول تقاضای ایشان برای بازدید جهت انتقال اشیاء به موزه جدید و انتقال برخی اشیاء به نمایشگاه لنین‌گرا»، (ساکما، ۱۰۰۲۵-۲۹۱).
- «آمار بازدید از موزه ایران باستان در سال ۳۳۵ ش.»، (ساکما، ۲۷۲۴۳-۲۹۷).
- «برنامه بازدید افسران، درجه‌داران، سربازان و دانش‌آموزان دبستان و اکابر از موزه ایران باستان»، (ساکما، ۳۳۸۱۷-۲۹۷).
- «درخواست برنامه بازدید عده‌ایی از اساتید بین‌المللی از موزه ایران باستان و مردم‌شناسی»، (ساکما، ۲۷۲۴۳-۲۹۷).
- «در خصوص دادن نشان دولتی به پروفسور هرتسفلد»، (ساکما، ۱۶۱۰۴-۲۹۷).
- «اعطای یک قطعه نشان به مدیر و مشاور فنی موزه ایران باستان (آلبره گار)»، (ساکما، ۳۰۲۸۵-۲۹۷).
- «اهدای یک قطعه نشان درجه ۳ سپاس به افسر شهربانی به جهت خدمات وی در توسعه موزه ایران باستان»، (ساکما، ۳۷۹۷۶-۲۹۷).
- «اعطای یک قطعه نشان سپاس به موزه‌دار موزه ایران باستان»، (ساکما، ۳۰۲۴۵-۲۹۷).
- «اعطای نشان به اتباع کشورهای خارجی از جمله پروفسور پوپ، آلفونس گابریل و برنارد کایگر محقق و مستشرق اتریشی، گیرشمن و ...»، (ساکما، ۲۹۲۱۲-۲۹۷).
- «نظامنامه موزه فارس»، (ساکما، ۹۸۷-۲۵۰).
- «آئین‌نامه موزه هنرهای زیبا»، (ساکما، ۲۲۳-۳۸۰).
- «تصویب آئین‌نامه موزه هنرهای زیبا»، (ساکما، ۱۵۶-۲۴۸).

فهرست اسناد پاورق :

- «گزارش از حکاری آثار عتیقه برای ناصرالدین شاه به تاریخ ۵ ربیع الاول سال ۱۲۹۲» (ساکما، میکروفیلم: ۲- ۲۶۳/۵۲۹۵).
- «انتقال جواهرات سلطنت به بانک ملی و موزه سلطنتی ایران»، (ساکما، ۱۳۵۴۵-۲۴۰۰).
- «تغییر نام اداره کل عتیقات به اداره کل آثار باستانی»، (ساکما، ۲۴۵۱۰-۲۹۷).
- «لزوم رفع نواقص ساختمان بنای موزه و کتابخانه ایران باستان قبل از افتتاح موزه و دعوت از علما و مستشرقین»، (ساکما، ۲۷۲۱۳-۲۹۷۰).
- «خروج مقداری اشیاء عتیقه توسط سر اورل استن به لندن برای موزه بریتانیا»، (ساکما، ۳۳۴۶-۱۰۸۰/۱۲).
- «خروج اشیاء عتیقه توسط ژوزف ایتن به امریکا برای موزه مروپلین»، (ساکما، ۸۰۷۴/۱۱۳۰۰۸).
- «خروج مقداری اشیاء عتیقه توسط مسترولسن برای موزه ویلادلفیا»، (ساکما، ۷۹۹۶/۱۱۳۰۰۸).
- «تقاضای خروج اشیاء مکشوفه از دامغان برای دارالعلوم ویلادلفی از طرف ابراهیم اشमित، و تصویب آن»، (ساکما، ۸۰۳۱/۱۱۳۰۰۸).
- «ضبط و توقیف اشیاء عتیقه حفاری»، (ساکما، ۵۲۷۱-۲۴۰).
- «کشف آثار عتیقه و خروج آن از ایران و فروش آن توسط بازرگانان عتیقه در ترکیه مواد نظامنامه حفظ آثار عتیقه و حفاری و تجارت آثار عتیقه»، (ساکما، ۳۴۴۴/۱۰۸۰/۱۲).
- «نظامنامه حفظ آثار عتیقه و حفاری و تجارت آثار عتیقه»، (ساکما، ۸۰۳۳/۱۳۰۰۸).
- «صورت اشیای توقیفی پروفیسور هرتسفلد»، (ساکما، ۸۰۱۶/۱۱۳۰۰۸).
- «تصویب نامه هیئت وزراء برای پرداخت شش هزار تومان اعتبار بابت کتترات پروفیسور پوپ»، (ساکما، ۷۹۴۲/۱۱۳۰۰۸).

- «بخشنامه وزارت مالیه در خصوص نظارت اداره کل عتیقات و اداره معارف بر حفظ و نگهداری و امور مربوط به آثار ملی و ابنیه تاریخی»، (ساکما، ۲۵۵۹۶-۲۹۷).
- «درخواست معارف فارس مبنی بر تعیین اعتبار جهت انجام عملیات ساختمانی، ایجاد مدارس، دانشسرای مقدماتی مقبره حافظ و ایجاد موزه»، (ساکما، ۵۷۰۰-۲۹۷).
- «واگذاری تعدادی از دکاکین جنب قورخانه به وزارت فرهنگ جهت احداث میدان مقابل موزه ایران باستان و جلب بازدیدکنندگان»، (ساکما، ۲۳۴-۲۳۰).
- «تلفاف امین السلطان و مستوفی الممالک به ظل السلطان در باب تعجیل در ارسال تنخواه مری، تنخواه خزانه و... (۱۲۹۶ قمری)»، (ساکما، ۱۴۵۶-۲۹۵).
- «اسامی افراد و حقوق کارمندان موزه مردم‌شناسی»، (ساکما، ۲۷۲۵۹-۲۹۷).
- «استخدام میرزا محمدالدین به سمت عضویت اداره موزه و میزان دستمزد وی»، (ساکما، ۲۶۹۱۰-۲۹۷).
- «اعزام یکی از فارغ التحصیلان دانشسرای تهران جهت دفترداری موزه آستان قدس»، (ساکما، ۲۷۲۳۱-۲۹۷).
- «اسامی افراد و حقوق کارمندان موزه مردم‌شناسی»، (ساکما، ۲۷۲۵۹-۲۹۷).
- «ارسال صورت اسامی کارمندان رسمی اداره موزه مردم‌شناسی وزارت فرهنگ به اداره کارگزینی جهت پرداخت مابه‌التفاوت حقوق پایه آن»، (ساکما، ۴۲۷۵۷-۲۹۷).
- «اجازه ورود هدایایی از طرف موزه لوور پاریس برای موزه ایران»، (ساکما، ۸۱۴۲/۱۱۳۰۰).
- «اشاره به اشیاء خریداری شده برای موزه وزارت معارف»، (ساکما، ۲۷۲۱۵-۲۹۷).
- «تصویب‌نامه هیئت وزرا در خصوص پرداخت مبلغ یکصد تومان برای خرید یک کارد مفرغی عتیقه جهت موزه معارف»، (ساکما، ۶۸۲۵-۲۹۷).
- «صورت اشیاء عتیقه خریداری شده و تحویل آنها به موزه وزارت معارف ارسال صورت تشکیلات موزه فرانسه جهت تأسیس موزه ملی، صورت اشیاء عتیقه مقبره شیخ صفی‌الدین موجود در موزه تهران»، (ساکما، ۲۷۲۱۵-۲۹۷).
- «تهیه لیست اشیاء و کتاب‌های موزه و کتابخانه سلطنتی»، (ساکما، ۸۱۴۸-۲۳۰).
- «مصوبات مربوط به بیمه اشیاء عتیقه ایرانی جهت ارسال به نمایشگاه لندن»، (ساکما، ۷۸۹۸/۱۱۳۰۰).
- «مصوبه مربوط به پرداخت هزینه و بیمه آثار هنری و صنعتی ایران به پاریس»، (ساکما، ۸۴۶۲/۱۱۳۰۰).
- «صورت اشیاء ارسالی توسط مستر جکسن مدیر مقیم شرکت نفت انگلیس و ایران محدود

- به نمایشگاه بین‌المللی صنایع ایران در لندن»، (ساکما، ۱۱۳۰۰۸/۷۸۸۵).
- «بیمة اشیاء برای ارسال به نمایشگاه لندن»، (ساکما، ۱۱۳۰۰۸/۷۸۸۵).
- «صورت اشیاء انتخابی متعلق به آستانه حضرت معصومه برای ارسال به نمایشگاه لندن»، (ساکما، ۱۱۳۰۰۸/۷۸۸۵).
- «افتتاح نمایشگاه در فیلا دلفیا و دستور ریاست مالیه جهت اطلاع رسانی به تجار»، (ساکما، ۲۴۰-۲۰۲۷۱).
- «تصویب اعتبار به منظور پرداخت کرایه، جهت حمل اشیاء عتیقه به نمایشگاه لندن»، (ساکما، ۲۹۷۰۱۲۱، ۳).
- «کرایه بنج فروند هواپیما حامل اشیاء لندن از آبادان به تهران»، (ساکما، ۱۲۱۵۳-۲۹۷).
- «صورت اشیاء انتخابی از مجموعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی برای نمایشگاه لندن»، (ساکما، ۱۱۳۰۰۸/۷۸۸۵).
- «تصویب‌نامه هیئت ذریع راجع به اعطاء یک قطعه نشان سپاس به رئیس هیئت علمی حفاری در شوش (دومکنم)، تبعه ولت، فانس»، (ساکما، ۱۱۳۰۰۸/۸۴۵۳).
- «تصویب‌نامه هیئت وزیران راجع به اعطاء نشان سپاس به مدیر باشگاه ایران و امریکا (دانالد ویلبر) جهت قدرانی از خدمات برجسته وی در رشته باستان‌شناسی و هنرهای زیبا»، (ساکما، ۱۱۳۰۰۸/۸۴۵۱).

فهرست تصاویر

- عکس شماره ۱: کتیبه: تاریخچهٔ احداث و وضعیت آثار تاریخی و معماری آن‌ها سال ۱۳۱۵ ش، (ساکما، ۱-۱۵، ۱۲)
- عکس شماره ۲: دست خط ناسرالدین شاه، یادگاری در دفتر موزه مادام توسو، صفحهٔ راهنمای بازدید اشخاص مهم از موزه مادام توسو.
- عکس شماره ۳: نظامنامه و کاتولوگ موزه ملی ایران.
- عکس شماره ۴: اولین طرح موزه ملی.
- عکس شماره ۵: عمارت سلطنت آباد، آرشیو عکس کاخ هرة گلستان. آلبوم شماره ۸۹۴.
- عکس شماره ۶: دزد جواهرات تخت طاووس، آرشیو عکس هرة کاخ گلستان شماره سند: ۲۸۵-۹
- عکس شماره ۷: سر در موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۲۰۹-۱۰.
- عکس شماره ۸: آبنمای جلوی موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۳۹۷-۲۳.
- عکس شماره ۹: سردر اتاق موزه مبارکه عمارت سلطنتی دارالخلافه طهران، آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۳۱۴-۸.
- عکس شماره ۱۰: اتاق موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۸۹۴-۶۱.
- عکس شماره ۱۱: اتاق موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۳۴۷-۷.
- عکس شماره ۱۲: موزه دولتی طهران. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۱۴۶-۱.
- عکس شماره ۱۳: موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۸۸-۲۰-۹۱۱.
- عکس شماره ۱۴: موزه دولتی طهران. سریدار باشی موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۱۴۶-۲.

- عکس شماره ۱۵: اتاق موزه. گالری آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۱۱۰۳-۴.
- عکس شماره ۱۶: اتاق موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۸۸-۲۳-۲۴۹۸.
- عکس شماره ۱۷: اتاق موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۵-۱۴۶.
- عکس شماره ۱۸: موزه دولتی طهران. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۱۴۶-۳.
- عکس شماره ۱۹: اتاق موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۸۸-۳۲-۴۱۷۷.
- عکس شماره ۲۰: اتاق موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۱۴۶-۶.
- عکس شماره ۲۱: اتاق موزه. آرشیو عکس کاخ موزه گلستان. شماره سند: ۸۹۴-۷۱.

www.ketab.ir

سخن نخست

اسناد و مدارک تاریخی، کتاب‌ها و نشریات و اشیاء و آثار به جا مانده از پیشینیان گوهرهای ارزشمندی هستند که هویت و قدمت و اصالت هر ملتی را بازگو می‌کنند. به همین جهت صیانت و نگهداری از این آثار ارزشمند عطفه‌ای مهم و دشوار است و نهادهای متولی این امر مهم، بار مضاعفی را به لحاظ انتقال پیشینه و هویت یک ملت به نسل‌های بعدی بردوش می‌کشند. بر این اساس نهادهای فرهنگی - اطلاع‌رسانی، آرشیو، کتابخانه‌ها و موزه‌ها، دستاوردهای فرهنگی و تمدنی ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی را در دل خود جای داده و نگاهبان میراث گذشتگان هستند. اگر موزه را بنیادی بدانیم که سه وظیفه اصلی گردآوری، نگهداری و نمایش اشیاء را بر عهده دارد، کتابخانه و آرشیو نیز در تحقق این اهداف و وظایف موزه‌ها همراه و همگام هستند. کارکرد فرهنگی و تولید علم در مراکز فرهنگی همچون سازمان اسناد و کتابخانه ملی با توجه به اهداف مشترک اشاره شده از جایگاه مهمی برخوردار است. کتابخانه آرشیو غنی و اسناد و کتب فراوان این مرکز، همواره راه‌گشای پژوهشگران برای دستیابی به پاسخ مسائل و سوالات موجود در این زمینه بوده است.

از آنجا که سند، کتاب و شی از جمله بسترهای انتقال اطلاعات به شمار می‌روند، برخی از کتابداران، موزه‌داران و به طور کلی کسانی که با حوزه آرشیو سر و کار دارند، کوشیده‌اند در طراحی نظام‌های اطلاع‌رسانی خود دسترسی به اطلاعات موجود در هر سه نهاد را به صورت یکپارچه فراهم آورند، به نحوی که کاربران این سه نهاد، کمترین وقت، انرژی و هزینه را برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز خود به کار بندند.

از سوی دیگر تغییر و تحولات دنیای امروز و گسترش ارتباطات جهانی و «جهانی شدن» و مفاهیمی از این دست، ضرورت پرداختن به ریشه‌ها و هویت‌های فرهنگی جوامع را دو چندان

می‌کند. در این میان تأمل پیرامون مفهوم «جامعه پایدار» هم حائز اهمیت است. واقعیت این است که جامعه زمانی در وضعیت ثبات و پایداری قرار می‌گیرد که فرصت‌های فرهنگی و شیوه ارائه آنها افزایش یابد. بنابراین داشتن جامعه‌ای پایدار نیازمند روش‌های خلاق و شیوه‌های فکری نوین است و این نقطه نقش کلیدی چنین مراکزی را در ارتقاء توسعه پایدار و ارائه خدمت به عنوان مراکز خلاق و تجربه‌گرا و به عنوان مکانی با امکان تجربه واقعی، رقم می‌زند. کتاب پیش رو، با تکیه بر بررسی اسناد و بهره‌گیری از روش کتابخانه‌ای و میدانی، کوشیده است تا تاریخ موزه و موزه‌داری را به صورت مستند بیان کند. این کتاب یکی از طرح‌های پژوهشی انجام شده در پژوهشکده اسناد سازمان اسناد و کتابخانه ملی است که به همت خانم ندا رسولی برای انتشار آماده و به عنوان یکی از دستاوردهای همکاری‌های بین دو سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ارائه می‌شود.

دکتر سیدرضا صالحی امیری

رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی

جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

نقش حیاتی موزه در جامع بشری به عنوان یک نهاد فرهنگی نقشی بدیع، ماندگار و مروج تمامی ارزش‌ها و یافته‌های تمدن و آموختن مردمان یک جامعه است. موزه‌ها از معدود مراکز حافظ یادگاران نسل‌های گذشته هستند. اشیای تاریخی در عین بی‌زبانی سخنان بسیاری دارند؛ چراکه اسناد معتبری از هنر، فرهنگ و تاریخ هر قومی هستند.

کشور ایران با پیشینه غنی تاریخی و فرهنگی که از روزگاران کهن در عرصه‌های مختلف پیشگام بوده در مقوله موزه‌داری نیز از این امر عاقل بوده؛ تاریخ تشکیل اولین موزه در ایران را باید در گنجینه‌های گرانبهایی که باستان‌شناسان به دست آورده‌اند، جستجو کرد. بدین لحاظ بیشترین جلوه تاریخ موزه‌داری ایران را در ایجاد موزه ایران باستان، باید جستجو کرد. این موزه به دلیل اهمیت، ارزش و قدمت آثار موجود در آن، در زمره یکی از موزه‌های مادر دنیا محسوب می‌شود که در سال ۱۳۱۶ با معماری منحصر و الهام گرفته از طایفه ساسانی که خود در فهرست آثار ملی قرار دارد، افتتاح شد.

علاوه بر این، تعدد و تنوع موزه‌ها و سایت موزه‌ها در ایران، سابقه کهن، خاستگاه مردمان، اندیشه، آداب، آیین، باورها و گوناگونی اقوام این سرزمین و اعتلای فرهنگی جامعه را به رخ می‌کشد، رشد و شکوفایی علم، هنر، فنون و همچنین پیشرفت اقتصادی کشورها از طریق توسعه دانش، شناخت و احصاء تجربه‌های تاریخی، فرهنگی و با معرفتی مناسب این ارزش‌ها و دانایی‌ها در جامعه بویژه نسل جوان میسر است که از این بابت موزه‌ها نقش به‌سزایی دارند. از این منظر، کشورمان به عنوان یکی از پیشگامان ایجاد موزه و با دارا بودن سابقه‌ای به درازای تمدن بشری، نزدیک به دو قرن موزه‌داری را در کارنامه خود گنجانیده است.

کتاب پیش رو که با استناد به اسناد متعدد گرد آمده است، معرفی نامه‌ای از تلاش

ایرانیان برای واکاوی دستاوردهای تاریخی، فرهنگی و چگونگی سیر تحول و تکامل انسان و رمزگشایی زندگی او در بخشی از این کره خاکی است که سرانجام در جام جهان نمایی به نام موزه به نمایش در می‌آید.

مطالعه این کتاب توسط علاقه‌مندان به موزه، دانش‌پژوهان، موزه‌داران و متولیان فرهنگ موزه‌داری، پیشنهادی درخور تأمل به منظور آشنایی این نسل و نسل‌های آینده در راستای بزرگداشت و صیانت از رنج و زحمات کسانی که برای نمایاندن رمز و رازها و خلاقیت‌های مردمان ایران زمین متحمل شده و می‌شوند، انجام یافته و راه را برای ورود پژوهشگران به این عرصه هموار نموده است.

بدیه‌وسیله از کلیه دست‌اندرکاران و پدیدآورندگان این کتاب، قدردانی ویژه می‌نماید.

محمد حسن طالبیان

معاون میراث فرهنگی

مقدمه نویسنده

اهمیت شناخت موزه در زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی، هنری، آموزشی، اقتصادی و سیاسی هر کشوری کاملاً آشکار است. نقش اساسی در پیشینه فرهنگ و تمدن هر جامعه ایفا می‌کند. نقش حساس موزه در آشناسازی مراجعین و آگاه کردن آنان از پیشینه فرهنگی خود و آنچه که از کارکرد موزه‌ها انتظار می‌رود، همه نیازمند به توسعه پاسخگویی به سوالات پژوهشگران و دست‌اندرکاران موزه‌داری و دیگر رشته‌های مرتبط به این رشته در جامعه می‌باشد. موزه‌داران همواره سعی کردند تا ارتباط منطق بین مخاطبان با هر نوع نگرشی و هر سطحی از شناخت، در هر شرایط سنی و با توجه به نیازهای اجتماعی و حتی سیاسی و مانند آن، با اشیاء موزه برقرار کنند تا موجب ارتقاء سطح فرهنگی جامعه شود.

دستیابی به این توانایی زمانی میسر می‌گردد که تحولی اساسی در تفکر دست‌اندرکاران موزه ایجاد گردد؛ آنان نخست باید مرتبه و مقام خویش را باز یابند و به گذشته فرهنگی خود ایمان داشته و به تلاشی که سال‌ها در این خصوص انجام شده واقف بوده تا بتوانند پاسخگوی مخاطبان باشند.

متأسفانه با وجود تلاش دلسوزانه بسیاری از پژوهشگران و تحقیقات آنان، منابع اندکی از گذشته و پیشینه موزه در ایران وجود دارد که این امر موجب گردید فکر پژوهشی اساسی در خصوص زمینه‌های تشکیل اولین موزه در ایران با توجه به منابع و اسناد، جانی تازه بگیرد و شاید این پژوهش بتواند پاسخگوی بعضی چالش‌های موجود در امر موزه و موزه‌داری باشد.

نگرش نسل امروز ما در مورد پیشینه و تاریخ خود و آگاهی آنان در این خصوص بسیار بیشتر از گذشته می‌باشد. پس باید اساس و بنیان موزه‌ها بر پایه علم و دانش جدید برپا گردد

تا بتواند پاسخگوی نیاز این نسل باشد.

نداشتن شناخت و درک درست از گذشته و تاریخ و تمدن ما می‌تواند باعث ضعف فرهنگی در جامعه شود. پس برای این که بدانیم زمانی چه بوده‌ایم؟ چه عواملی موجبات تحولات فرهنگی و ایجاد موزه‌ها را در جامعه فراهم آورد؟ زمینه این تحولات چه بوده است؟ چگونه باید معایب موجود کنونی را در موزه‌ها از سر راه برداریم؟ چگونه افتخارات تاریخی، پیشینه فرهنگی - هنری ایران را یاد آور شویم؟ چگونه باید زمینه درک درست مخاطبین و نسل امروز، از منظرهای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی را فراهم آوریم؟ تمام این سؤالات، خود نیازمند پژوهش‌های جدید است تا بتواند پاسخگوی این چالش‌ها باشد و تنها با تفحص در گذشته و بررسی زمینه‌ها و تحولات اجتماعی - فرهنگی آن زمان و بررسی تفکر ایجاد اتاق موزه به عنوان اولین مرحله در این مسیر می‌گردد.

در این اثر سعی شده است، از یک سو زمینه‌های توجه به تغییرات در جامعه آن روز و جنبه‌های نوینی از شرایط و عوامل ایجاد اتاق موزه در ایران مورد بررسی قرار گیرد و از سوی دیگر کوشش شده با تکیه بر اسناد، نشان داده شود که چگونه می‌توانند موزه‌داری معاصر را غنی‌تر و جذاب‌تر کنند؛ دیدگاه‌ها را وسعت بخشند و جنبه‌های تازه‌ای از زندگی و فرهنگ مردمی که پیشینه‌ای تاریخی دارد را فضاوت بگذارند.

اهمیت اسناد در پژوهش‌های تاریخی مانند چارچوب و استخوان‌بندی تحقیقات می‌باشد که تجزیه و تحلیل و استفاده کارشناسانه از آن به پژوهشگران، سیدین به حقیقتی را می‌دهد که همیشه برایش به صورت سؤال مطرح بوده است.

آنچه در این کتاب مورد نظر است، بررسی بستر فردی، اجتماعی، تأسیس موزه و پیامدهای آن می‌باشد که در این میان، اسناد، نشان‌دهنده نحوه برخورد و عملکرد مسئولین موزه در آن زمان با برخی چالش‌ها و حتی نشان‌دهنده تصمیمات باستان‌شناسان، کشفیاتشان می‌باشد و گاهی در اسناد سیاست سازمان یافته‌ای از هیئت‌های باستان‌شناسی را جهت شناسایی و خروج میراث ارزشمند معنوی می‌بینیم.

شاید بتوان گفت، این اولین بار است پژوهشی در خصوص موزه و موزه‌داری بر پایه اسناد انجام می‌شود.

در بخش اول کتاب برای اینکه دید ناصرالدین‌شاه و برخی از فرنگ‌رفتگان نسبت به موزه و اشیاء آن روشن شود، نویسنده برخی از خاطرات آنان را در این خصوص آورده است. با علم به وظایف موزه و مسائل مهم مربوط به آن خواهیم دید که چگونه در این خاطرات در مورد آن وظایف (تقویم و ارزیابی اشیاء، ثبت و نگه‌داری، امنیت و سرقت و ...) سخن به میان آورده‌اند.

بررسی، گزینش و بازخوانی اسناد

- این کتاب جزء پژوهش‌های اسنادی محسوب می‌گردد، لازم به ذکر است اسناد انتخاب شده این کتاب، اسناد موجود در سازمان اسناد و کتابخانه ملی و از میان اسناد مرتبط به عتیقات و باستان‌شناسی و گاهی اسناد مربوط به اتباع خارجی، اسناد نخست وزیری و امثال آن می‌باشد. از تعداد ۶۸۳ پرونده مرتبط با موزه و موزه‌داری، با بیش از ۱۲ هزار برگ سند که جستجو و مورد بررسی قرار گرفت، تنها تعدادی از اسناد که اطلاعات بیشتری در خصوص موضوعات قابل بحث داشته به عنوان نمونه، انتخاب گردید.
- از آنجایی که تاریخچه رسمی تشکیل موزه، از افتتاح اولین اتاق موزه در زمان ناصرالدین شاه شروع و تا تأسیس موزه ایران باستان به اتمام رسید، بنابراین سعی شده اسنادی که در تعاریف و وظایف موزه باقی مانده است در این محدوده زمانی آورده شود. جهت مستند کردن تعاریف و وظایف موزه (در بررسی‌های باقی که اسنادی در محدوده زمانی ذکر شده یافت نشد)، اسناد مرتبط در محدوده زمانی نزدیک بر آن نیز، در نظر گرفته شده است.
- گاهی یک سند در بردارنده موضوع مهم می‌باشد؛ در اینجا سعی شده است تنها در موضوعی که برجسته‌تر به نظر می‌آید، آورده شده و در رد بررسی قرار گیرد و از تکرار اسنادی که مضمون مشترک داشته خودداری شده است.
- تنظیم و ترتیب اسناد بر اساس ترتیب تاریخی آن‌ها شده است و در میان اسناد یک پرونده، برخی به جهت آنکه از نظر محتوایی در درجه دوم اهمیت قرار داشته است، به ذکر آدرس آن در پاورقی اکتفا شده است.
- در بازخوانی اسناد، حفظ اصل متن سند و موضوع محوری آن در رد نظر قرار گرفته است.
- ویرایش (صوری و سجاوندی) متن سند جهت بازخوانی اسناد، رعایت شده است.
- در هنگام بازخوانی، هرگونه اضافات مربوط به کلمات و یا ناخواناها در [[آمده است.
- غلط‌های املائی کلمات در متن سند، تصحیح گردیده و در پاورقی، به صورت اولیه کلمات در «متن» اشاره شده است.
- در بازخوانی اسناد، از آنجا که این کتاب، کتاب سند پژوهی محسوب نمی‌شود و تنها جهت روشن شدن وضعیت یافته‌های موزه و موزه‌داری و مستند کردن آن، اسناد آورده شده است، در برخی موارد از آوردن نوشته‌های حاشیه در بازخوانی، که تأثیری در مفهوم متن سند نداشته خودداری شده است.

- جهت ارجاع اسناد به محل هر سند در آرشیو ملی و شماره‌یابی آن کلمه «ساکما» آمده است که مخفف «سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران» می‌باشد.
- در بخش دوم کتاب، در مبحث موزه‌داری و وظایف آن، اسناد به دنبال متن آورده شده است، به این خاطر که پژوهشگر با اسناد آشنا شده و ضمناً بتواند بدون مراجعه به آرشیو ملی، اسناد را رویت و تجزیه و تحلیل نماید. نگارنده در مواردی که از منابع اسنادی استفاده نموده است، آن‌ها را در صفحات کتاب گنجانده و از آوردن آن تنها در آخر کتاب خودداری نموده است. در این میان تنها اسنادی که نیاز به استتساخ داشته است بازنویسی شده، بقیه که به صورت تایپ بوده است به همان صورت آمده است.

تقدیر و سپاس

در پایان بر نگارنده باد که است از زحمات مدیران، مسئولین و همکارانی که در انتشار این مجموعه یاری‌رسان برده‌اند، تقدیر و تشکر نماید.

در ابتدا از جناب آقای دکتر رحیمی امیری ریاست محترم سازمان اسناد و کتابخانه ملی، و هم چنین جناب آقای غلامرضا نیک‌معاونت محترم سازمان اسناد، و نیز از ریاست و معاونت محترم پژوهشکده اسناد، آقایان دکتر سید ابوالفضل مرادی نیا و آقای دکتر سید محمود سادات، جهت ایجاد فضای مناسب برای تحقیقات پژوهشی و حمایت آنان در چاپ این اثر تشکر و قدرانی می‌گردد.

همچنین از ریاست محترم گروه تاریخ معاصر پژوهشکده اسناد، سرکار خانم حوریه سعیدی که به عنوان ناظر طرح، در تمام مراحل کار راهنما و مشوق این کتاب بوده‌اند، سپاسگزاری می‌شود. در مؤسسه فرهنگی موزه‌ها نیز از سرکار خانم گلناز گل‌صبیحی که در حلقه پژوهش این اثر از راهنمایی ایشان بسیار استفاده نموده‌ام، تشکر می‌شود.

از همکاران در حوزه اطلاع‌رسانی اسناد، خانم‌ها هما قاضی، کبری مفیمی، فریماه باقیری، رقیه شکری و فریده طلوعیان و خانم مهستی ابوزرجمهری در حوزه مستندسازی اسامی رجال، به سبب همکاری و تحویل اسناد مورد درخواست و نیز از همکاران محترم در حوزه انتشارات، تشکر فراوان می‌شود.

ندا رسولی

اسفند ۱۳۹۳